
Kyrkomötet Kyrkolivsutskottets betänkande 2021:11

Könsidentitet och könsuttryck

Sammanfattning

I betänkandet behandlas motion 2021:67 i vilken föreslås att det ska tas fram ett officiellt teologiskt ställningstagande gällande könsidentitet och könsuttryck. Utskottet anser att frågorna är viktiga och måste diskuteras och bearbetas teologiskt och att pastoralahänsyn måste finnas med i den processen.

Även om det finns flera exempel på bra arbete och tydliga ställningstaganden i enstaka stifts och församlingars verksamhet och på nationell nivå, anser utskottet att det behövs ett officiellt teologiskt ställningstagande från Svenska kyrkan. Utskottet föreslår därför kyrkomötet att bifalla motionen.

Till betänkandet finns två reservationer och två särskilda meningar.

Utskottets förslag till kyrkomötesbeslut

Kyrkomötet beslutar att bifalla motion 2021:67.

Motionens förslag

Motion 2021:67 av Karin Janfalk m.fl., Könsidentitet och könsuttryck

Kyrkomötet beslutar att uppdra till kyrkostyrelsen att ta fram ett officiellt teologiskt ställningstagande gällande könsidentitet och könsuttryck.

Yttrande från läronämnden

Läronämnden har yttrat sig över motion 2021:67 i Ln 2021:4y, *bilaga*.

Bakgrund

Könsidentitet, könsuttryck och transpersoner

Begreppen könsidentitet och könsuttryck används för personers identifiering av sig själva utifrån kön (mentalt, juridiskt, biologiskt och socialt kön) och hur denna identitet uttrycks. Kön och könsuttryck har inte främst med sexuell läggning att göra.

En transperson är en person som överskrider normer vad gäller könsuttryck, könsidentitet, könstillhörighet och eller biologi. Att vara transperson kan också innebära att en inte följer rådande normer för hur en person med ett visst juridiskt kön ska vara, förutsatt att personen själv identifierar sig som transperson. Transperson är ett paraplybegrepp med många undergrupper och det går att vara transperson på många olika sätt. I begreppet *hbt-* eller *hbtq-personer* står t-et för *trans* (som betyder "över" eller "överskridande" i motsats till *cis* som betyder "på denna sida").

Tidigare behandling i kyrkomötet

Till kyrkomötet 2009 inkom en motion om utbildning i hbt-frågor (2009:5). I motionen föreslogs utbildningar i hbt-frågor. Då bejakade kyrkolivsutskottet (KI 2009:9) att det behövdes ökad kunskap och större insikt inom området. Däremot menade utskottet att sådan utbildning bör vara frivillig. I enlighet med utskottets förslag avlog kyrkomötet motionen.

Samma år uttalade sig läronämnden kring frågor om vigsel och äktenskap. I frågan om samkönade äktenskap och könskomplementaritetens värde för äktenskapet vänder läronämnden sig mot argument för att könen relaterar till varandra som ”hand i handske” eller som föreningar av motsatser som stark och svag eller aktiv och passiv. Nämnden ansåg att den skapelseförankrade synen på vad det innebär att vara kvinna och man behövde belysas och nyanseras: ”Den mänskliga och kyrkliga gemenskapen är som kroppsdelar som tack vare sin olikhet bildar en helhet. Individuella olikheter är större än olikheter mellan kvinnor och män som grupper.” (Ln 2009:12y)

Kyrkomötet 2013 biföll en motion (2013:54, KmSkr 2013:19) om att uppmuntra alla stift att genomföra hbt-certifikat på arbetsplatser i Svenska kyrkan. Detta resulterade senare i Regnbågsnyckeln (se nedan).

I kyrkolivsutskottets betänkande Jämställdheten i Svenska kyrkan (KI 2020:1) vid kyrkomötet 2020 behandlades kyrkostyrelsens jämställdhetsskrivelse (KsSkr 2020:5). I skrivelsen lyfte kyrkostyrelsen transpersoners situation, till exempel att de utsätts i större utsträckning än befolkningen i stort för trakasserier, kränkande behandling och diskriminering. Det nämns att många transpersoner upplever att de osynliggörs i samhället och de har erfarenheter av utsatthet och otrygghet på olika arenor, bland annat olika platser i det offentliga rummet. Kyrkostyrelsen observerar också att i Svenska kyrkan har transperspektivet varit relativt osynligt. I sin behandling av skrivelsen konstaterade utskottet det finns anledning att uppdatera skrivelsens form och dess syn på kön och föreslog att den skulle breddas för att synliggöra transpersoner och icke-binära. Kyrkomötet beslutade enligt utskottets förslag (KmSkr 2020:10).

Kyrkostyrelsens ställningstaganden

År 2007 svarade kyrkostyrelsen på en remiss för utredningen *Ändrad könstillhörighet* (SOU 2007:16). Utredningen innehöll ett lagförslag med bland annat bestämmelser om villkor för ändring av könstillhörighet och om verkan av ett sådant beslut. Kyrkostyrelsen avstyrkte då bland annat möjligheten att spara könsceller för att senare genom assisterad befruktning kunna bli förälder, detta utifrån barnens välbefinnande. Kyrkostyrelsen motsatte sig inte fortsatt lagkrav på sterilisering av transpersoner som genomgår könskorrigeringar.

Tio år senare svarade kyrkostyrelsen på remissen över betänkandet *Transpersoner i Sverige – Förslag för stärkt ställning och bättre levnadsvillkor* (SOU 2017:92). Den klargjorde att Svenska kyrkan bejakar transpersoners rätt att leva självständiga liv i enlighet med sin könsidentitet och styrelsen lade särskilt fokus på barn och unga, äldre, migranter och asylsökande. När det gäller skapelsesteologi, som är ett fundament i teologiska resonemang kring frågor om hbtq-frågor, skrev kyrkostyrelsen att det är angeläget att göra rättvisa åt den mångfald som finns i skapelsen. De ansåg att skapelsesteologin bör ge utrymme för dynamik och förändring och inte förutsätta att tillvaron är statisk och oföränderlig. Könsidentiteten som kvinna eller man har inte en entydig innebörd.

I remissvar till departementspromemorian *Ändring av det kön som framgår av folkbokföringen* (Ds 2018:17) bejakade kyrkostyrelsen förslaget att personer kunde ändra det kön som framgår av folkbokföringen samt att de administrativa åtgärderna

i folkbokföringen och de medicinska delarna av processen att bekräfta en persons konststillhörighet ska separeras från varandra. Likaså har kyrkostyrelsen bejakat förslagen i SOU 2016:11 *Olika vägar till föräldraskap* som innebär ökad rätt till privatliv och föräldraskap för dem som ändrat sin konststillhörighet.

Regnbågsnyckeln

Regnbågsnyckeln är en hbtq-märkning som visar att förtroendevalda och medarbetare i en församling genomgått en processmodell för en mer inkluderande kyrka och har viljan att arbeta aktivt för mångfald och öppenhet. Processen består av utbildning, studiecirkel, visionsarbete och reflektion vilket leder fram till att församlingen efter utförd process och utarbetade mångfaldsvisioner får ta emot märkningen Regnbågsnyckeln. Regnbågsnyckeln arbetades fram och ägs av EKHO (Ekumeniska grupperna för kristna hbtq-personer) och Studieförbundet Sensus i samverkan med Växjö stift efter ett kyrkomötesbeslut 2013 (se ovan) och har erbjudits stift och församlingar från 2018.

Transhearing och digital konferens

I november 2019 anordnade Svenska kyrkan i samarbete med EKHO en hearing om trans och transpersoner. Syftet var att bidra till att fördjupa kunskapen om könsöverskridande uttryck, könsidentitet och könsdysfori. Detta för att bättre förstå och skapa utrymme för transpersoners behov, rättigheter och bidrag i Svenska kyrkan och samhället i stort. Dokumentation från hearingen finns genom inspelade anföranden på Svenska kyrkans webbplats: www.svenskakyrkan.se/transhearing.

I oktober 2021 kommer kyrkokansliet i samverkan med Västerås stift, Svenska Kyrkans Unga och Studieförbundet Sensus att anordna en digital, europeisk konferens för, om och av unga kristna transpersoner.

Utskottets överväganden

Utskottets förslag: Kyrkomötet beslutar att bifalla motion 2021:67.

Utskottet anser att det är viktigt för Svenska kyrkan att diskutera och bearbeta teologiskt frågor om könsidentitet och könsuttryck och delar därmed läronämndens uppmaning till fördjupad teologisk reflektion. Utskottet anser att grunden i diskussionen om frågorna könsidentitet och könsuttryck måste vara att människans värde och identitet ligger i att hon är skapad, kallad och älskad av Gud. Det uttrycker också De Ungas Kyrkomöte i sitt motionssvar. Utskottet delar också deras synpunkter om att så stora frågor som dessa kräver eftertänksamhet.

Samtidigt ser utskottet att en, bredvid teori och teologisk reflektion, måste ta pastoral hänsyn. Det finns idag – och har funnits under lång tid – transpersoner som är osynliggjorda och exkluderade inom Svenska kyrkan. Även om det finns flera exempel på bra arbete och tydliga ställningstaganden i enstaka stifts och församlingars verksamhet och på nationell nivå, anser utskottet att det behövs ett officiellt teologiskt ställningstagande från Svenska kyrkan. Utskottet vill därför i likhet med motionärerna se ett teologiskt ställningstagande gällande könsidentitet och könsuttryck som alla får omfamnas av, ta spjörn emot, utmanas och framför allt upprättas av.

Mot bakgrund av det ovan anförda föreslår utskottet kyrkomötet att bifalla motion 2021:67.

På kyrkolivsutskottets vägnar

Agne Arnesson, ordförande

Sigurdur Hafthorsson, sekreterare

Beslutande: Agne Arnesson, ordförande, Niklas Grahm, Marie Nielsén, Ronny Hansson, Ann-Sofie Karlsson Ågren, Peter Egardt, Kent Karlsson, Amanda Carlshamre, Ellionor Moberg, Ann-Christine From Utterstedt, Mats Ershammar, Karin Janfalk, Vicktoria Bagi, Torbjörn Aronson och Margaretha Herthelius.

Övriga närvarande vid beslutstillfället: Lina Dahm, Agneta Lindström Berg, Anna Rapakko, Johannes Fransson, Sara Waldenfors, Kristin Molander, Lars Jakobsson, Tomas Fors, Christoffer Wallin, Zandra Pettersson, Lisa Gerenmark och David Castor.

Biskoparna Thomas Petersson och Andreas Holmberg har deltagit i utskottets överläggningar.

Reservation 1

Jag reserverar mig härmed mot utskottets förslag till beslut i betänkandet. Jag anser att motion 2021:67 ska avslås. Jag står därmed heller inte bakom utskottets motivtext i betänkandet.

Ann-Christine From Utterstedt

Reservation 2

Jag reserverar mig mot kyrkolivsutskottets betänkande KI 2021:11 med hänvisning till mitt yrkande om avslag på motionen (2021:67).

Det kan inte vara kyrkostyrelsens och kyrkokansliets uppgift att i en situation där Svenska kyrkan förlorat 1,5 miljoner medlemmar på tjugo år ägna sig åt att bearbeta frågor som rör transpersoners könsidentitet.

Det finns bland denna grupp även personer som inte är intresserade av att bli offentligt utpekade och indragna i politiska och kyrkopolitiska processer.

Antalet könsidentiteter växer för övrigt för varje år och idag talas det om hbtqi-personer. Med stor sannolikhet kommer det att komma krav på att kyrkostyrelsen ska ta fram dokument om q-personer och i-personer. De dokument som redan är framtagna räcker. Det hela är ett försök för kyrkan att anpassa sig till mediatrender istället för att ägna sig åt sina kärnuppgifter, inte minst missionsuppgiften.

Det är symtomatiskt att kyrkolivsutskottet samtidigt avslår en motion som föreslår att apologetiskt material ska tas fram som kan användas i konfirmandarbetet och en motion som föreslår en nationell strategi för kyrklig scout- och idrottsverksamhet.

Torbjörn Aronson

Särskild mening 1

Jag anmäler särskild mening vad gäller kyrkolivsutskottets betänkande KI 2021:11 Könsidentitet och könsuttryck.

Motionen riktar in sig på att Svenska kyrkan ska ta ställning i en livsstils- och/eller identitetsfråga – definition beroende på vem man frågar. Målet är att det ska finnas ett

och endast ett korrekt synsätt på en komplex, men icke teologiskt central, fråga inom Svenska kyrkan. Detta markeras med formulering om ett ställningstagande som "alla" skall få omfamnas av etc. Det är paradoxalt, men på intet sätt någon nyhet, att de nomineringsgrupper som ropar högst om en öppen kyrka för alla, är mest pådrivande i att snäva av Svenska kyrkan. Den processen ställer jag mig främmande inför.

KI 2021:11

David Castor

Särskild mening 2

Jag stödjer Ann-Christine From Utterstedts reservation avseende motion 2021:67.

Zandra Pettersson

Kyrkomötet
Läronämndens yttrande 2021:4y

Könsidentitet och könsuttryck

Läronämndens yttrande över motion 2021:67

Läronämnden konstaterar att det pågående samhällssamtalet om könsidentitet och könsuttryck, samt kunskapsutvecklingen på detta område, manar till fördjupad teologisk reflektion. Ett sådant arbete behöver präglas av det pastorala mötet och lyssnandet till människors erfarenheter.

Uppsala den 27 augusti 2021

På läronämndens vägnar

Antje Jackelén, ordförande

Cecilia Nahnfeldt, sekreterare

Närvarande: Ärkebiskop Antje Jackelén, ordförande, biskop Karin Johannesson, biskop Martin Modéus, biskop Åke Bonnier, biskop Johan Dalman, biskop Mikael Mogren, biskop Fredrik Modéus, biskop Johan Tyrberg, biskop Susanne Rappmann, biskop Sören Dalevi, biskop Eva Nordung Byström, biskop Thomas Petersson, biskop Andreas Holmberg, Marta Axner Ims, Teresa Callewaert, Göran Eidevall, Eva-Lotta Grantén, Håkan Möller, Jesper Svartvik och Mikael Winninge.